

Nr. Prot.
Nr. Dok. 201900826/2

Tiranë ___/___/2018

Lënda: *Rekomandohet mbyllja e I.E.V.P. Krujë, si dhe sistemimi i menjëhershëm i personave me probleme të shëndetit mendor që trajtohen në kundërshtim me ligjin në këtë institucion.*

Drejtuar: **Zj. Etilda GJONAJ**
Ministër i Drejtësisë

TIRANË

Zj. Ogerta MANASTIRLIU
Ministër i Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale

TIRANË

Z. Agim ISMAILI
Drejtor i Përgjithshëm i Burgjeve

TIRANË

Z. Abaz LLESHI
Drejtor i I.E.V.P. Krujë

KRUJË

Të nderuar zotërinj,

Avokati i Popullit, në rolin e Mekanizmit Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruës, në vijim Mekanizmi Kombëtar,¹ bazuar në nenin 19/1 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999, "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar, inspektoi I.E.V.P. Krujë, më datë 20.06.2019, sipas Planit të Inspektimit për vitin 2019 të miratuar më parë. Në përbërje të grupit inspektues ishin, Znj. Nertila Qafzezi, Alfred Koçobashi, Besnik Deda me detyrë Nd/Komisioner pranë Mekanizmit Kombëtar dhe Alma Alibali, eksperte e jashtme me specialitet mjeke psikiatre.

Qëllimi i kësaj vizite ishte vlerësimi i përgjithshëm i gjendjes së këtij shërbimi, ndjekjen e rekomandimeve të lëna nga vizitat e mëparshme nga institucioni i Avokatit të Popullit dhe masat e marra për zbatimin e tyre. Mbledhjen e informacionit lidhur me kushtet dhe trajtimin e pacientëve, si dhe identifikimin e rasteve të mundshme të përdorimit ndaj kësaj kategorie të presionit psikologjik dhe përdorimit të forcës fizike tej kufijve në tejkallim të standardeve. Në përputhje me procedurën e zhvillimit të monitorimit, grupi

¹ Neni 74/1 i ligjit nr. 8328, datë 16.04.1998, "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve", i ndryshuar.

inspektues u takua me drejtorin e institucionit z. Ervis Zika , i cili u tregua bashkëpunues në përmbushjen e qëllimit të inspektimit.

Pasi u njoh me konstatimet e grupit inspektues, Avokati i Popullit ka detyrimin kushtetues dhe ligjor t'ju parashtrorë gjetjet përfundimtare, duke ju referuar si më poshtë vijon:

Shënime paraprake

Gjatë takimit, grupi inspektues kërkoi fillimisht informacion në lidhje me mënyrën e trajtimit të të paraburgosurve dhe të dënuarve, respektimin e të drejtave ligjore të tyre, si dhe me problematikat e ndeshura gjatë punës. Kjo ishte vizita periodike monitoruese e MKPT-së në Institucionin e Ekzekutimeve të Veprave Penale Krujë për vitin 2019. Në përputhje me procedurën e zhvillimit të monitorimit, grupi inspektues zhvilloi takimin paraprak dhe mori një informacion të përgjithshëm nga ana e drejtuesit të institucionit Z.Ervis Zika.

Më tej, grupi i inspektimit vizitoi ambientet e këtij institucioni. Nga inspektimi në vend, kontakti me stafin dhe pacientët, të dënuarit dhe të paraburgosurit, si dhe nga shqyrtimi i dokumentacionit, objekteve, pajisjeve dhe mjediseve, grupi inspektues grumbulloi informacion në lidhje me të drejtat, kushtet dhe trajtimin e pacientëve, respektimin e të drejtave të tyre, si dhe me problematikat e ndeshura gjatë punës.

Struktura dhe organika e institucionit ishte e përbërë nga 149 punonjës, prej të cilëve 101 punonjës të sigurisë dhe rolit bazë dhe 48 punonjës civilë.

Organika e sektorit të shëndetësisë përbëhej nga 5 mjek nga të cilët 2 mjek psikiatër, 11 infermier, 1 stomatolog, 1 farmacist, 4 kujdestarë.

Organika e sektorit psiko-social përbëhej nga 2 psikologë dhe 2 punonjës social.

Në momentin e inspektimit, në institucion ndodheshin 290 të dënuar, nga të cilët 60 pacientë me shtrim të përkohshëm dhe 183 me mjekim të detyruar. Institucioni ishte i ndarë në dy sektorë A dhe B të ndarë në të dënuarit dhe pacientët të ndarë më vete. Seksioni me të dënuar, një seksion me të sëmurë kronikë dhe persona me aftësi të kufizuar prej të cilëve 36 me moshë mbi 65 vjeç dhe 5 paraplegjikë. Në dhoma të veçanta ndodheshin edhe 2 persona në moshë të mitur të cilët ishin me masë shtrim i përkohshëm.

Sistemi i ankimit funksionon edhe në rastin e kërkesave/ankesave për vitin 2018 në institucion janë regjistruar 234 kërkesë – ankesa .Ky proces administrohej nga stafi psikosocial i cili kishte kontakte më të shpeshta me të dënuarit.

Konkretisht situata paraqitej si më poshtë:

Nga informacioni, rezultoi se kishin gjetur zbatim rekomandimet e Avokatit të Popullit në inspektimin e mëparshëm:

- a. Ishin plotësuar vëndet vakante në stafin mjekësor. Tashmë në institucion kishte 2 mjek psikiatër të cilët kishin rritur cilësinë e shërbimit në institucion dhe përkujdesjen shëndetësore.
- b. Ishin plotësuar vëndet vakante në sektorin psiko-social me psikolog dhe punonjës social.
- c. Ishte plotësuar rekomandimi për sigurimin e ujit të pijshëm.

Nga biseda paraprake, inspektimi në vend, kontakti me stafin, bisedat më vete me të paraburgosurit/dënuarit, si dhe nga shqyrtimi i dokumentacioneve, ***u konstatua se rekomandimet e bëra ndër vite nga Avokati i Popullit nuk kishin gjetur zbatim.***

- I.E.V.P. Krujë është kategorizuar si Institut i Veçantë i sigurisë së lartë e të zakonshme, me një seksion me të dënuar mbi 65 vjeç, një seksion me të sëmurë kronikë dhe persona me aftësi të kufizuar, një seksion me persona me çrregullime të shëndetit mendor dhe një seksion paraburgimi. ***I.E.V.P. Krujë mbetet një institucion i cili nuk plotëson asnjë kriter apo standard për të funksionuar si Institut i Veçantë dhe as si Institucion i ekzekutimit të Vendimeve Penale.***
- I pozicionuar 4 km në juglindje të qytetit, në kushtet e një rruge tejet të amortizuar e të rrezikshme malore, që nuk mundëson as shkëmbimin e makinave në pjesën më të madhe të saj, e që bëhet vështirësisht e kalueshme e madje bllokohet me ditë në raste moti të rënduar, I.E.V.P. Krujë jo vetëm që nuk mund të garantojë lëvizjet e pacientëve drejt spitaleve, apo të të paraburgosurve/dënuarve drejt gjykatave etj., por as transportin e sigurt të stafit, duke vështirësuar tej mase edhe kontaktet e familjarëve me personat që mbahen e trajtohen në të.
- Infrastruktura e amortizuar, prania e theksuar e lagështirës, problemet me hidroizolimin, mungesa e ngrohjes.
- mungesa/amortizimi i pajisjeve nëpër dhoma, etj., e bëjnë tepër të vështirë jetesën në këtë institucion. Ajo çka është dhe më shqetësuese është mbajtja në të tilla kushte çnjerëzore e degraduese e personave me probleme të shëndetit mendor, në pamundësi për t'u ofruar shërbim shëndetësor të përshtatshëm e dinjitoz.
- Kapacitetet maksimale të ofruara janë për 190 persona. Në ditën e inspektimit problematika e përhershme e mbipopullimit u ri konstatua me 100 persona mbi kapacitet, për të cilët ishte mundësuar shtimi i krevateve në dhoma që edhe më herët nuk i respektonin standardet e hapësirës.
- Të 290 të dënuarit e këtij institucioni ishin të ndarë në dy sektorë. Në sektorin A, në kundërshtim me standardet ndërkombëtare dhe në shkelje flagrante të ligjit nr. 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”, ndodheshin 183 persona me probleme të shëndetit mendor, për 141 prej tyre gjykatat kanë marrë vendim për “mjekim të detyruar në një institucion mjekësor” në bazë të nenit 46/2 të

Kodit Penal, ndërsa për 60 persona gjykatat kanë caktuar masën shtrënguese “shtrim të përkohshëm në një institucion psikiatrik” në bazë të neneve 46, 232/e dhe 239 të Kodit të Procedurës Penale. Ndërsa sektori B kishte pjesën tjetër të dënuarve, të sëmurë kronikë dhe mbi 65 vjeç (36 të dënuar).

- Nga të gjithë të personat që vuanin dënimin në këtë institucion, 243 ishin të sëmurë kronik, nga të cilët 5 paraplegjikë, 2 me HIV AIDS, 14 diabetikë dhe pjesa tjetër me patologji të tjera ku përfshiheshin edhe problemet e shëndetit mendor dhe abuzuesit me substanca narkotike. Personat paraplegjikë për shkak të gjendjes fizike hasnin vështirësi në kryerjen e nevojave të tyre, veçanërisht në tualete e dushe, si pasojë e pamjaftueshmërisë së kujdestarëve në këtë institucion dhe mungesës së rampeve në to.
- Krevati i fiksimit i amortizuar si dhe mungesa e mjeteve të kufizimit fizik (rripa lëkure, këmisha force) të domosdoshme për realizimin e imobilizimit sipas nenit 27 të ligjit nr. 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”, mbeteshin problematika të pazgjidhura në këtë institucion.
- Ambulanca e institucionit vazhdonte të ishte tejet e amortizuar.
- Nevojat për blerje të artikujve të ndryshëm nga ana e të paraburgosurve dhe të dënuarve kishin mbetur të pa plotësuara, në mungesë të dyqanit dhe të arkës në institucion.
- Punonjësit e shërbimit psiko-social e kishin të pamundur organizimin e aktiviteteve rehabilituese si pasojë e mungesës së ambienteve të përshtatshme për to. Aktiviteti i këtyre punonjësve kufizohej vetëm në disa këshillime individuale apo biseda për tema të lira në ambientet e ajrosjes.

Konteksti dhe kuadri ligjor e institucional

Theksojmë se I.E.V.P. Krujë, nuk është një institucion i posaçëm mjekësor për trajtimin e personave me çrregullime të shëndetit mendor që kanë kryer vepra penale për të cilat gjykatat kanë marrë vendim për “mjekim të detyruar në një institucion mjekësor” apo kanë caktuar masën shtrënguese “shtrim të përkohshëm në një institucion psikiatrik”. Ju sjellim në vëmendje se në ligjin nr. 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”, në nenin 28, pika 1 përcaktohet se: *“Institucionet mjekësore të posaçme janë institucione që shërbejnë për trajtimin e personave me çrregullime të shëndetit mendor që kanë kryer vepra penale për të cilat gjykata kompetente ka vendosur mjekimin e detyruar në një institucion mjekësor, të të paraburgosurve apo të dënuarve që shfaqin çrregullime të shëndetit mendor gjatë vuajtjes së dënimit, si dhe për trajtimin e personave për të cilët gjykata ka vendosur shtrimin e përkohshëm në një institucion të posaçëm në bazë të nenit 239 të Kodit Procedurës Penale”*. Theksojmë se ligji nr. 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”, i cili ka hyrë në fuqi në datën 01.06.2012, nuk e kushtëzon zbatimin e dispozitave të tij me ndërtimin apo krijimin e institucioneve mjekësore të posaçme nga Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Shëndetësisë dhe e Mbrojtjes Sociale.

Ndërkohë duke iu referuar dokumentit “Mbi Rregullat Evropiane të Burgut”, miratuar nga Këshilli i Evropës dhe deleguar për zbatim me rekomandimin Nr.87/3, të Këshillit të Ministrave, të vendeve anëtare, ndërmjet shumë rregullave të këtij dokumenti, kemi veçuar pikën 100.1, që përcakton se: *“Personat që konstatohen me probleme të shëndetit mendor nuk duhet të mbahen në burg, por duhet të dërgohen sa më shpejtë që të jetë e mundur nga burgjet në vende të përshtatshme për këtë kategori personash”*.

Avokati i Popullit vlerëson se I.E.V.P. Krujë nuk është institucion mjekësor i posaçëm sikurse parashikohet në aktet e cituara më sipër, por është institucion i ekzekutimit të vendimeve penale. Mbajtja e këtyre personave në I.E.V.P. Krujë përbën shkelje të të drejtave kushtetuese dhe ligjore të tyre pasi vjen në kundërshtim me:

1. Nenin 14 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, pasi të sëmurët mendor nuk mund të diskriminohen për shkak të statusit të tyre si persona me probleme të shëndetit mendor.
2. Nenin 15 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, ku parashikohet se: 1. *“Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të pandashme, të patjetërsueshme e të padhunueshme dhe qëndrojnë në themel të të gjithë rendit juridik. 2. Organet e pushtetit publik, në përmbushje të detyrave të tyre, duhet të respektojnë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të kontribuojnë në realizimin e tyre”*.
3. Nenin 28, pika 1 të ligjit nr. 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”.

Kushtet materiale dhe trajtimi i pacientëve.

IEVP Krujë është kategorizuar si Institut i Veçantë me një seksion me të dënuar mbi 65 vjeç, një seksion me të sëmurë kronikë dhe persona me aftësi të kufizuar, një seksion me persona me çrregullime të shëndetit mendor dhe një seksion paraburgimi. Kapacitetet maksimale të ofruara janë për 190 persona.

Nga vizita në institucion rezultoi se ambientet si rrjedhojë e mungesës së investimeve, ishin të amortizuara dhe në gjendje jo të mirë teknike, të gjitha orenditë të dëmtuara dhe të amortizuara.

Dhomat dhe tualetet kishin një prani të theksuar lagështie, dushet ishin të ndryshkur dhe të dëmtuar. Mjediset e brendshme kishin mungesë të sistemit të ajrosjes dhe për këtë shkak, ambienti dhe ajri brenda sektorëve ishte i rëndë dhe shqetësues, megjithëse konstatoam se dhomat e pacientëve dhe të dënuarve lejoheshin nga stafi i institucionit të qëndronin të hapura përgjatë gjithë ditës

Kuzhina e institucionit ishte e pastër por punohej në kushte të vështira për mungesë të orendive. Përgjatë inspektimit konstatoam se tenxheret ishin të vendosura në dysheme dhe pa asnjë kusht elementar higjene.

Autoambulanca ishte e vjetër dhe e amortizuar.

Dyqni në institucion mungonte, kjo sillte dhe vështirësi në plotësimin e kërkesave emergjente të dënuarve.

Në ambiente si sektori i shëndetësisë dhe në korridore ndarëse në institucion mungonin kamerat e monitorimit.

Nga sa më sipër vlerësohet se:

1. Ka neglizhencë të pajustificuar nga ana e autoriteteve përgjegjëse për ngritjen e institucionit të posaçëm mjekësor për trajtimin e personave me çrregullime të shëndetit mendor që kanë kryer vepra penale për të cilat gjykatat kanë marrë vendim për “mjekim të detyruar në një institucion mjekësor” apo kanë caktuar masën shtrënguese “shtrim të përkohshëm në një institucion psikiatrik”, ndonëse për këtë problematikë Institucioni i Avokatit të Popullit u është drejtuar në mënyrë të përsëritur me rekomandime ministrave të drejtësisë dhe shëndetësisë. Gjithashtu kjo çështje ka zënë vend të rëndësishëm edhe në raportet vjetore të Institucionit të Avokatit të Popullit dhe në raportet e veçanta të Avokatit të Popullit në rolin e Mekanizmit Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruar, të cilat i janë dërguar edhe Kuvendit të Republikës së Shqipërisë.
2. Ka neglizhencë të pajustificuar nga ana e Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve dhe Ministrisë së Drejtësisë për të përmbushur detyrimet ligjore në krijimin e kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe në sigurimin e bazës materiale të nevojshme për të garantuar respektimin e të drejtave ligjore ndaj të paraburgosurve dhe të dënuarve që trajtohen në këtë institucion. Prej vitesh, kushtet në të cilat trajtohen të dënuarit/ të paraburgosurit në I.E.V.P. Krujë janë degraduese, jo humane, dhe në kundërshtim me legjislacionin në fuqi e standardet ndërkombëtare.

Për sa më sipër dhe në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë ku parashikohet se: *“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”*; të nenit 21, germa “b” të ligjit nr. 8454 datë. 04.02.1999 *“Për Avokatin e Popullit”*, i ndryshuar, ku thuhet se: *“Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe në bazë të nenit 74/1 pika “b” të ligjit nr. 9888 datë 10.03.2008 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8328 datë 16.04.1998, Për të drejtat dhe trajtimin e të paraburgosurve dhe të dënuarve me burgim”* ku midis të tjerash parashikohet se: *“Avokati i Popullit nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruar ka këto kompetenca: b) paraqet rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohet trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura dhe trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor dhe poshtëruar”*,

REKOMANDOJMË:

1. Mbylljen e menjëhershme të I.E.V.P. Krujë, pasi kushtet në të cilat trajtohen të dënuarit/ të paraburgosurit janë tejet degraduese, jo humane, dhe në kundërshtim me legjislacionin në fuqi e standardet ndërkombëtare.
2. Marrjen e masave të menjëhershme nga Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, për sistemimin e personave me probleme të shëndetit mendor, që trajtohen në I.E.V.P. Krujë në kundërshtim me ligjin, në pavijone psikiatrike që administrohen nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, deri në ngritjen e institucioneve të posaçme mjekësore sipas përcaktimit të ligjit nr. 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”.
3. Marrjen e masave të menjëhershme nga Ministria e Drejtësisë për dërgimin e një letër - porosie të gjitha gjykatave në shkallë vendi ku t’u silltet në vëmendje detyrimi ligjor i parashikuar në nenin 46, paragrafi i parafundit i Kodit Penal, për të shqyrtuar kryesisht të gjitha vendimet e dhëna për “mjekim të detyruar në një institucion mjekësor” dhe dërgimin e vendimeve në institucionet ku trajtohen personat përkatës.

Avokati i Popullit konstaton se me gjithë rekomandimet e përsëritura ndër vite, situata në I.E.V.P. Krujë jo vetëm që nuk përmirësohet, por vazhdon të degradohet, ndaj kërkohet vëmendja juaj e veçantë për ndërhyrje të menjëhershme në zgjidhjen e problematikave. Avokati i Popullit do të përdorë të gjitha mjetet që i njeh Kushtetuta dhe ligji për të nxitur autoritetet përgjegjëse në marrjen e vendimeve dhe dhënien zgjidhje të problematikave të ngritura, bazuar në legjislacionin përkatës në fuqi.

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të ligjit nr. 8454, dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar. Ju bëjmë me dije se rekomandimet tona dhe përgjigjet që do të merren prej jush për to do të bëhen publike, me besimin se kjo qasje do të ndihmojë në zgjidhjen në kohë të problematikave.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.